

21.10.2024

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaosto

Asia: HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Teema: TAE 2025 – YTHS:n rahoitustason ja rahankäytön tilannekuva 2024-2025 (mm. opiskelijamäärät huomioon ottaen)

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS) kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Pyydettyä lausuntonaan YTHS painottaa perusrahoituksen pitkäjänteistä kehittämistä liittyen korkeakouluopiskelijoiden määrään ja palvelukysynnän kasvuun. YTHS haluaa turvata lain vaatimat palvelut hoitotakuun mukaisesti.

Palveluiden kysyntä ja myös korkeakouluopiskelijoiden määrä on kasvanut viimeisen kolmen vuoden aikana jatkuvasti ja merkittävästi. Tämä trendi jatkuu edelleen. YTHS:n asiakaskunnassa korostuvat mielenterveyden lievät sekä keskivaikeat oireet. Muun muassa mielenterveyden palvelukysynnässä on havaittu noin 30 %:n pysyvä kasvu koronavuosiin verraten. Mielenterveyshäiriöiden selvittely ja ongelmien hoito vie aikaa ja sitoo paljon enemmän henkilöresurssia kuin somaattisten ongelmien hoito.

Vuonna 2024 YTHS joutui aloittamaan noin 6,6 miljoonan euron säästöohjelman, koska valtion talousarviossa arvioitiin opiskelijoiden määrä 281 000 opiskelijaksi ja myönnettiin sen mukainen rahoitus. Syyskuussa arvioitiin opiskelijamäärän olevan 303 000 opiskelijaa. Rahoitustasosta on puuttunut tämän vuoden osalta 22 000 opiskelijaa.

Mielenterveyspalveluiden kysyntä on pysynyt edelleen korkealla tasolla. Henkilöstökulujen ja vuokrien sekä indekseihin sidottujen palvelusopimusten kustannustason nousu on jatkunut vuonna 2024, johtuen edellisestä koko sotetoimialan palkankorotuksista ja inflaation kustannuksia nostavasta vaikutuksesta. Kulut nousivat enemmän kuin muun muassa hoitotakuun kiristykseen oli budjetoitu lisäystä.

YTHS ei ole pystynyt vastaamaan kohonneeseen palvelukysyntään vain nykyresurssiaan optimoimalla. Perusrahoitusta on jouduttu vuosina 2022 ja 2023 täydentämään hakemalla lisärahoitusta, jotta säätiö on selvinnyt lisääntyneestä palvelukysynnästä.

Tänä vuonna lisärahoitusta haettiin Kansaneläkelaitokselta (Kela) jo helmikuussa ja Kela esitti hakemuksen 4,2 miljoonan euron lisärahoituksesta toukokuussa eteenpäin, mutta sitä ei ole myönnetty, vaikka YTHS:n toimintaa koskevan lain (16 §) mukaan olisi pitänyt. Lain mukaan valtio vastaa siitä, että Kelan käytettävissä on korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon riittävä rahoitus, jos se on välttämätöntä opiskeluterveydenhuollon palvelujen saatavuuden turvaamiseksi äkillisestä tai ennakoimattomasta syystä johtuen. Tällaisia syitä olivat arvioitua suurempi opiskelijamäärä, yleinen kustannustason nousu ja suuri palvelukysyntä.

YTHS:ssä on noudatettu tiukkaa kustannuskuria ja säästöohjelmaa koko vuosi. Ostopalveluja on jouduttu minimoimaan ja tämä on vaikuttanut hoitotakuun toteutumiseen. Jatkoajat yleislääkäriin ovat osittain olleet kohtuuttoman pitkiä.

21.10.2024

Hoitotakuun pakottava lainsäädäntö yhdistettynä liian alhaisen opiskelijamäärän mukaiseen korvaukseen vuonna 2024 on vaarantanut muun kuin hoitotakuun alaisen lakisääteisen palvelun. Hoitotakuuseen pyrkiminen voi huonoimmillaan tapahtua silloin terveyden edistämisen, opiskeluyhteisötyön ja ennaltaehkäisyn kustannuksella sekä ohjata optimoimaan liiaksi hoidon aloitusta kokonaishoidon kustannuksella.

Vuoden toteutuneet tuotot (valtion rahoitusosuus) ovat 68,9 milj.€ ja viimeinen korvauserä laskutettu Kelasta sopimuksen mukaisesti syyskuun loppuun mennessä.

Alkuvuonna arvioitu alijäämä katetaan kustannussäästöjen, alihankintojen kustannuskurin ja osittain toiminnallisten muutosten avulla. Alihankintakumppaneiden kilpailutusten tavoitteet ovat realisoitumassa odotetun mukaisesti. Vuoden 2024 toimintakulut pystytään kattamaan toteutetun säästöohjelman vuoksi ja talouden arvioidaan olevan tasapainossa vuoden lopussa.

YTHS pitää hyvänä, että hallituksen ensi vuoden talousarvioesityksen sisältämä opiskelijamääräarvio (307 000 opiskelijaa) osuu todennäköisemmin kohdalleen kuin edellisten vuosien arviot. Jos taloudessa ei tapahdu yllättäviä muutoksia, kuten inflaation kiihtyminen, merkittävät palkankorotukset tai muu kustannusten ennakoimaton nousu, YTHS pystyy suunnittelemaan toimintansa vuoden 2025 talousarvioesityksen raameihin ja opiskelijat saavat heille kuuluvat palvelut, vaikka opiskelijoiden maksama terveydenhoitomaksu esityksen mukaan laskee. Uuden alle 23-vuotiaille tarkoitetun ns. terapiatakuu-lainsäädännön vaikutuksia toimintaan ja kustannuksiin on vielä vaikea arvioida.

YTHS:llä on ollut vuodesta 2020 käytössä perusrahoituksen lisäksi erillinen valtionavustus yhteensä 5,0 milj. euroa korkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseen. Avustuksen käyttö päättyi 31.12.2023. Valtion talousarvioesityksessä on vuosille 2023–2026 osoitettu 1 milj. euron valtionavustus korkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseen, mutta tällä avustuksella pystytään jatkamaan vain osittain aiemman avustuksen mukaista toimintaa. Avustuksella on kehitetty ja onnistuneesti toteutettu digitaalisen mielenterveysklinikan toimintaa. YTHS korostaa, että mielenterveyspalvelujen kysynnän pysyessä korkealla tasolla, toiminnan vakinaistamiselle olisi hyvät perusteet.

YTHS:n perusrahoituksen kehittäminen pitkäjänteisesti on olennaista, jotta pystymme toteuttamaan YTHS:lle asetetut velvoitteet.

Katariina Poskiparta
Toimitusjohtaja

Satu Justander
Talous- ja tietohallintojohtaja